

Nieuwsbrief Intelligentie bij K&J

2013 - nummer 1

drs. Yaron Kaldenbach, gz-psycholoog

In deze Nieuwsbrief...

- 1) Scorehulp 1.16
- 2) WISC-III Toelichtingen vernieuwd
- 3) Profielhypothese vernieuwd
- 4) WAIS-IV of WAIS-III?
- 5) RAKIT-2
- 6) Computer-based assessment
- 7) Cursus 'IQ bij K&J' (don 11 april 2013)
- 8) Website Apollo Praktijk

bestanden is een nieuwe editie verschenen, waarbij zowel de tekst als opmaak verbeterd zijn en waar mogelijk iets vereenvoudigd. U kunt de bestanden vrij verspreiden aan uw cliënten, op papier of digitaal. Ook collega's kunnen er wat aan hebben.

Het spreekt voor zich dat het zonder toestemming vooraf bewerken van de inhoud of gebruiken in aangepaste vorm of zonder bronvermelding niet is toegestaan.

1) Scorehulp 1.16

Per heden is de Scorehulp 1.16 beschikbaar, opvolger van de Scorehulp 1.15b (in de 1.15 bleek een klein foutje te zitten op het WAIS-IV werkblad). Belangrijkste toevoeging is de RAKIT-2. Overige veranderingen zijn te lezen onder werkblad 'Info'. Download de nieuwste Scorehulp op www.apollopraktijk.nl onder 'WISC-III'. Voor het eerst is de Scorehulp niet meer te gebruiken in oudere Excelversies en heeft u minimaal Excel 2007 nodig (het is een xlsx-bestand). Er zitten inmiddels allerlei functionaliteiten in die niet meer worden ondersteund door Excel 2003 en ouder.

Voor mensen die met de Scorehulp (gaan) werken, raad ik aan de interne consistentie van een schaal/factor/index ook eens handmatig te berekenen. Op die manier krijgt u meer 'feeling' met wat het programma eigenlijk voor u berekent en op welke manier. Zeker ook aan te raden als u superviseert.

2) WISC-III Toelichtingen vernieuwd

De vorige versie van de 'WISC-III Toelichting voor Ouders' en 'WISC-III Toelichting voor Jeugd' stamde alweer uit mei 2011. Van beide

3) Profielhypothese vernieuwd

Ook van de WISC-III Profielhypothese is een nieuwe versie beschikbaar (jan 2013). Er zijn een aantal kleine toevoegingen en aanpassingen gedaan n.a.v. feedback van gebruikers en ontwikkelingen in het veld.

4) WAIS-IV of WAIS-III?

Er bereiken mij vragen over wat de status is van de WAIS-III, nu de WAIS-IV verkrijgbaar is. Ook om financiële redenen is niet iedereen in de gelegenheid direct over te stappen. De WAIS-III is nóg niet verouderd. De laatste normversie is uit 2004 en normen worden door de COTAN na 15 jaar als verouderd beschouwd en na 20 jaar als onbruikbaar (lees: dan wordt de beoordeling van de normen automatisch een onvoldoende). Realiseert u zich wel dat normen vergaard zijn in de jaren die voorafgaan aan het jaartal van copyright in de handleiding, dus ook bij publicatie van een test zijn de normen doorgaans al enkele jaren oud. Verderop in deze Nieuwsbrief leest u bijvoorbeeld dat in februari 2013 de nieuwe 2010-normen van de SON-R 2½-7 verschijnen.

De beide WAIS-edities zijn gelijkwaardig door de COTAN beoordeeld, dus in die zin is er geen duidelijke voorkeur, hoewel velen de ervaring hebben dat in de WAIS-III toch wel wat gedateerde items zitten. Over het algemeen lijkt het goed om mee te gaan met de nieuwste versie, hoewel dat in dit geval dus ook nog de komende jaren mag. Dat wordt in de WAIS-IV handleiding ook bevestigd. Deze handleiding beschrijft de verschillen tussen de tests en hoe ze zich tot elkaar verhouden. Als u al wel met de WAIS-IV werkt, dan is het aan te raden om enkele interessante documenten te downloaden van de site van de uitgever (kies het kopje 'Achtergrondinformatie'): <http://www.pearsonclinical.nl/wais-iv-nl-wechsler-adult-intelligence-scale>. Hier vindt u informatie die standaard in de testkoffer thuisheert een ook meegenomen dient te worden als u zich op deze test inwerkt.

Mijn eerste indrukken van de WAIS-IV zijn positief, veel gelijkenissen met de WAIS-III en drie nieuwe subtests (waarvan er dan weer twee aanvullende subtests zijn die niet direct meegerekend worden, dus achteraf bezien kun je je afvragen hoe waardevol die aanvullingen zijn geweest). Opvallend is wel de fysieke kwetsbaarheid van het testmateriaal (o.a. dun papier wat niet soepel omslaat, e.e.a. lijkt niet berekend op jarenlang gebruik). Bij intensief gebruik lijkt het een kwestie van tijd voordat de bladen uit de ringband zullen scheuren. Wie weet dus geen overbodige luxe om delen van het materiaal - nu nog netjes is - te scannen zodat u het 'veiligstelt' en later een enkele kleurenkopie voor intern gebruik kunt printen. De auteurswet staat voor zover mij bekend toe dat u van materiaal dat u via de officiële weg heeft aangeschaft (waarbij dus afdracht van

auteursrechten heeft plaatsgevonden) een enkele kopie voor eigen gebruik mag maken, net zo goed als u ook een back-up mag branden van een dvd van Marco Borsato waarvan u eigenaar bent of een gekochte cd voor eigen gebruik mag omzetten naar mp3'tjes voor op uw telefoon.

5) RAKIT-2

U heeft het vast gehoord; dit najaar is de RAKIT-2 verschenen (4 t/m 12½ jaar). De RAKIT-2 is een neuropsychologisch interessante test en eigenlijk de enige serieuze concurrent voor de WISC-III die de hele basisschoolleeftijd dekt (tenzij je non-verbaal wilt testen).

Net als bij de SON-R 6-40 lijkt het materiaal zeer op de vorige editie van de test en oogt het hierdoor volgens sommige gebruikers niet altijd even modern/ hedendaags. Belangrijk is echter vooral dat er nieuwe normen zijn en de 'bodem' is verstevigd door makkelijkere beginitems aan subtaken toe te voegen. Hierdoor is de test geschikter voor de lage niveaus (IQ-bereik 40-145). De test ligt momenteel ter beoordeling bij de COTAN, ik verwacht een positief oordeel (de vorige RAKIT werd ook goed beoordeeld en de testauteur is zelf COTAN-lid geweest, wat vertrouwen geeft in haar expertise m.b.t. gedegen testconstructie).

Net als de SON-R werkt de RAKIT-2 met 'dagnormen' (de WISC-III werkt met leeftijdsgroepen). Hierdoor bevatten de handleidingen geen normtabellen, want dan zou je honderden tabellen moeten opnemen. Één dag leeftijdsverschil kan immers al andere scores geven. Bij de SON-R wordt een cd-rom

meegeleverd (begin februari 2013 verschijnt overigens bij Hogrefe een [update](#) met nieuwe 2010-normen voor de SON-R 2½-7), waarmee je onbeperkt gratis kunt scoren. Klik [hier](#) voor meer *inhoudelijke* informatie over de normen. Dit wordt de opvolger van de huidige 5.2 versie van het scoreprogramma. Oudere versies bevatten sowieso fouten.

De RAKIT-2 is alleen online te scoren via het zgn. 'p2o-platform' van Pearson. Momenteel wordt hiervoor 3 euro (excl. btw) gerekend per scoring. Het is nog onduidelijk of dit een introductietarief betreft. Tegenover het nadeel van betaald scoren per afname en de afhankelijkheid van een externe bron voor het afronden van ieder onderzoek, staat het voordeel dat u als koper ook over een digitale versie van het scoreformulier kunt beschikken. Deze mag u zelf kopiëren/printen en dat bespaart weer kosten van de formulieren (ter vergelijking: voor één enkele WISC-III afname bent u aan de drie scoreboekjes samen al ruim 15 euro kwijt...). Voor meer informatie: <http://www.pearsonclinical.nl/rakit-2-revisie-amsterdamse-kinder-intelligentietest>.

6) Computer-based assessment

Beveiliging en vertrouwelijkheid

De toekomstige ontwikkelingen zullen steeds meer richting het digitaal/online testen en scoren gaan. Dit behelst meer dan het door uw cliënt laten invullen van een vragenlijst via internet. Op een congres van testuitgever Pearson ('het ABC van intelligentie' op 20 november 2012 in Oegstgeest) werd een interessante video getoond over Q-interactive, waarmee men in het buitenland nu al ook via ipads deels de afname doet (zowel bijv. de plaatjes van WISC-IV Onvolledige tekeningen digitaal aanbieden, als ook de registratie van de antwoorden van subtests). Via

<http://www.helloq.com/home/> kunt u dit filmpje van 6 minuten bekijken. Er wordt gesuggereerd dat onze hedendaagse praktijk hopeloos verouderd is en achterloopt op andere sectoren, daar zijn uiteraard ook andere gedachten over mogelijk.

Persoonlijk vind ik het ethisch wat discutabel om op een site van een commerciële partij (testuitgevers) vertrouwelijke cliëntgegevens te zetten. Ik vraag me af hoe sterk we staan als we daarover een klacht zouden krijgen. De testuitgevers zullen ongetwijfeld hun best doen alles goed te beveiligen en ik heb geen reden om aan de intenties te twijfelen, maar hun belang blijft natuurlijk primair commercieel. Weet u bijvoorbeeld als u scores online invoert wie er allemaal toegang tot deze gegevens hebben en of zij gebonden zijn aan beroepscode, ethische richtlijnen of een wettelijke geheimhoudingsplicht? Weet u waarvoor de gegevens buiten de toestemming van u en uw cliënt kunnen worden gebruikt? Weet u volgens welk beveiligingsprotocol wordt gewerkt, of de gegevens ook kunnen worden doorverkocht en hoe lang deze eigenlijk worden bewaard? Dat betekent dat u er verstandig aan doet om de gegevens zo geanonimiseerd mogelijk in te voeren (geen namen voluit dus), maar het grijze gebied begint al wanneer u noodzakelijkerwijs toch zaken als testdatum, geboortedatum en geslacht moet invoeren om betrouwbare scores te krijgen. En omdat u ook gegevens wilt kunnen terugvinden, vult u ook al gauw uw eigen naam en de naam van uw instelling in... Wij zijn primair hulpverleners of psychodiagnosen met het belang van de cliënt voorop en codes die ons daaraan houden, een uitgever is een bedrijf met winstoogmerk. Kortom, ga altijd bewust om met het online invullen van cliëntgegevens.

Transparantie van normgegevens

Mede om het kopiëren van tests te voorkomen, is het logisch dat uitgevers hun materialen proberen te beschermen tegen schending van auteursrechten en inkomstenderving. Het nadeel van scoreprogramma's met afgeschermd normen, is vaak dat je geen of moeilijker zicht krijgt op de opbouw van normgroepen en het

scorebeloop over leeftijden, niet de gelegenheid hebt om fouten te kunnen signaleren, tabellen niet direct kunt beoordelen op bijv. bodem- of plafondeffecten, niet of minder makkelijk (of wellicht tegen extra kosten) even kunt kijken wat een kind zou scoren als je hem met een andere leeftijd zou vergelijken (bijv. vanwege doublure of een klas overgeslagen hebben), enz. enz. Bij de WAIS-IV wordt bijv. genoemd dat bodem en plafond verbeterd zijn (dat is ook zo), terwijl je in de handleidingstabellen ook kunt zien dat sommige subtests nog geen degelijk plafond hebben: bij een optimale prestatie behaalt de cliënt op sommige leeftijden maximaal een score van 16 i.p.v. de verwachte 19. Via digitale scoring was dit niet opgevallen.

Algemene Standaard Testgebruik (AST)

De *Algemene Standaard Testgebruik* (2010) van het NIP zegt over geautomatiseerde programma's onder meer het volgende:

- 'Het testprogramma dient voldoende toegankelijk dan wel inzichtelijk te zijn voor de gebruiker van dat programma'
- 'De psycholoog verzekert zich er van dat de tests en de programmatuur passen in de onderzoeksopdracht en dat deze voor hem transparant zijn. Juist bij computerafname dient de psycholoog zich er van te vergewissen dat hij te allen tijde verantwoording kan afleggen over de wijze waarop zijn uitspraak tot stand gekomen is. Dit betekent dat hij zich dient te onthouden van programma's die op voor hem onbekende wijze uitkomsten (testuitslagen en/of psychologische rapporten of fragmenten) genereren'. Download [hier](#) de AST-NIP (2010).

7) Cursus 'IQ bij K&J' 11 april 2013

Op donderdag 11 april 2013 verzorg ik bij het NIP (loopafstand Utrecht CS) de geaccrediteerde cursus 'Intelligentieonderzoek bij kinderen en adolescenten'. Sinds 2006 heb ik de cursus al meer dan 100 keer onder grote belangstelling mogen verzorgen en verder ontwikkeld. Voor de gereduceerde prijs van €295,- kunt u zich individueel aanmelden. Bent u met meer dan enkelen, dan kan het interessant zijn meer informatie over een 'in company' training op te vragen. Informatie of aanmelden via ykaldenbach@hotmail.com. Als de dag u niet schikt, kunt u dezelfde cursus ook via [GITP PAO](#) volgen. De cursusinhoud en accreditaties zijn gelijk.

8) Website

Op www.apollopraktijk.nl staan niet alleen allerlei artikelen en praktische bestanden m.b.t. de WISC-III, ook voor allerlei andere tests treft u er handige hulpmiddelen en scorehulpen aan. Ook de behandelaar vindt er bestanden, zoals een handleiding voor ouders over het opzetten en uitvoeren van een beloningsprogramma, een uitleg voor kinderen die aan een ticbehandeling beginnen, een document voor ouders en hulpverleners m.b.t. kinderen dingen leren eten/lusten als dat moeilijk verloopt, een angstthermometer en een uitleg op kinderniveau over hoe angst en vermijding werken, geheugentips, ontspanningsoefeningen in mp3-formaat, allerlei artikelen en nog veel meer. Recentelijk werden bijv. Excelbestanden toegevoegd om de gegevens van de BRIEF en HiPIC in mooie grafieken te verwerken.

Het idee van de website is om veel kennis en ontwikkelde materialen belangeloos met elkaar te delen. Als iedere collega slechts een enkel bestand zou delen, dan zouden we met elkaar van duizenden gratis bestanden gebruik kunnen maken en de tijd die we daarmee winnen kunnen besteden aan de reden waarom we ooit voor dit vak kozen: kinderen helpen. Het is ook inefficiënt om op meerdere plekken in het land tegelijkertijd het wiel

opnieuw uit te vinden. In die zin zou u de website kunnen zien als een 'tegengeluid' t.o.v. de huidige praktijk waarin we na aanschaf van een duur product nog lang geconfronteerd worden met prijzige tokens, dongels, credits, eenheden en tikken. Wat dat betreft zijn tests als de SON-R (non-verbale intelligentie), NIO (advisering schoolkeuze) en de d2 (aandacht en concentratie) erg prettig; bij aanschaf ontvang je een onbeperkt te gebruiken cd of usb-kaart met een scoreprogramma. En de 15 Woorden Test voor kinderen van het UMCG (geheugen) onderscheidt zich doordat je met formules in de handleiding onbeperkt zelf kunt scoren en je hoeft evenmin dure testformulieren te bestellen: die kunnen uit de handleiding worden gekopieerd.

Heeft u mogelijk interessante bestanden voor collega's en bent u bereid deze kosteloos te delen? Laat het me weten (ykaldenbach@hotmail.com) en ik denk graag met u mee. Bij auteursrechtelijk beschermd materiaal waarvan u niet zelf de rechthebbende bent, is uiteraard van belang van tevoren te kijken naar de mogelijkheden en beperkingen van het online publiceren. Ik denk daarin graag met u mee.

Ontvangt u deze Nieuwsbrief nog niet? Meld u gratis aan via ykaldenbach@hotmail.com. Vergeet niet uw adreswijziging door te geven als u van baan/provider verandert. Het komt wel eens voor dat instellingen de Nieuwsbrief als mogelijke spam aanmerken en niet doorlaten, het kan daarom veilig zijn ook uw privémail op te geven.